

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада 2020 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/avtorskaya-pesnya-kak-pesennyi-tekst-ee-osobennosti-i-klassifikatsiya/viewer> 4. Сапожник О. (2004) Популярна естрадна музика в Україні: історичний екскурс [В:] Мистецтво та освіта, 2004.№ 1. С. 19–20. 5. Тормахова В. Характерні риси української поп-музики кінця хх-початку ххі століть [Електронний ресурс] Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukaf

Кузьменко В. О.,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник: к.філол.н., доц. Т. М. Шарова

СЛОВА-СИМВОЛИ У МОВОТВОРЧОСТІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

У науковому дослідженні представлено приклади слів-символів, які в художній творчості використовує Григор Тютюнник. Акцентовано увагу на образній символіці в малій прозі митця.

Ключові слова: символ, художня творчість, література, письменник, контекст.

The research presents examples of words-symbols used in art by Hryhir Tyutyunnyk. Emphasis is placed on figurative symbolism in the short prose of the artist.

Key words: symbol, artistic creativity, literature, writer, context.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У системі мовотворчості письменників 1960-х рр. ХХ ст. визначальним мовним стилем відрізняється поетикальне слово Григора Тютюнника, оскільки для нього характерна смислова і творча сконденсованість, відвертість, лаконізм, щирість. У творчому доробку письменника важливе значення має психологічна деталь, що слугує ідіастилем Григора Тютюнника.

Різноманітні подробиці у мовній палітрі письменника можуть бути образними символами. В означеному питанні слід дослідити символічні мовознаки та стиль письменника під час написання творів малої форми та жанрів. Актуальністю в даному означенні користуються такі твори Григора Тютюнника: «Три зозулі з поклоном», «Зав'язь», «Климко», «На згарищі», «Оддавали Катрю», «Холодна м'ята», «Облога», «Вогник далеко в степу», «Кленовий пагін», «Вуточка» та ін. представлені твори слід досліджувати з позиції основних особливостей творчості та стильової манери письменника [6, с. 20].

Творчість письменника детально варто розглядати на заняттях з історії української літератури у вищих навчальних закладах, де викладачі можуть дати повну картину формування творчого світогляду письменника [2, 119]. Сучасні дослідники акцентують увагу на тому, що особливо можливим останнім часом видається розгляд різноманітних персоналій в дистанційному форматі [4]. У

такому аспекті можна не лише знайомитись із загальними тенденціями творчості Григора Тютюнника, а й проводити певні паралелі з іншими представниками української літератури ХХ століття [3, 37].

Аналіз наукових досліджень. Вербальна система слів-символів з позиції їх значущості (О. Потебня та А. Мойсієнко), формуванні реальної картини світу (В. Кононенко та Л. Ставицька), поетичної та прозової мовотворчості українських авторів ХХ століття, зокрема творчості Григора Тютюнника (О. Таран) на сьогодні є актуальною та цікавою для читачів.

Метою статті є аналіз образної символіки у творчості Григора Тютюнника.

Виклад основного матеріалу. Образна символіка у творах Гр. Тютюнника визначається тим, що слова-символи, реалізуються за допомогою художніх деталей. Доцільно відзначити, що вони у творчості Гр. Тютюнника є основними для розуміння подій, які зорієнтовані на психологію. Картина символів у творах Григора Тютюнника сформована за допомогою таких чинників:

- традиційна культура українського народу;
- стиль письма експресіоністів;
- лаконізм творчої думки;
- естетичні засади письменників, які працювали в 1960-х роках [1, 57].

Досить часто у творах Григора Тютюнника трапляється символ *дороги*. Це своєрідний образ життєвого шляху головних героїв. У контекст цього символу письменник вкладає додаткове розуміння ним туги за рідним домом. Це пояснюється тим, що досить часто персонажі новел та оповідань письменника вирушають у подорож не за власним бажанням. Їх змушують різноманітні перипетії та життєві негаразди. Символ *дороги* представлений у таких творах письменника: мандри через війну чи життєві обставини («Климко», «Облога»), подорож з метою пошуку душевної гармонії («На згарищі») та матеріальних потреб («Климко»), викриття втечі від жахів війни («Облога», «Вогник далеко в степу»).

Не менш важливе місце у творчості письменника займає образ-символ *сонця*. Цей образ присутній практично у всіх творах малого жанру. Сонце у творах митця персоніфікується та набуває людських рис, тобто, досить часто стає дійовою особою: *«Воно (сонце – В.К.) було кругле, густо-червоне і таке врочисте, що говорити з ним личило б хіба давньогрецькою мовою. Але я не знав давньогрецької і йшов поміж кручами, тихо шепочучи: «Ave sol, ave sol!»* [5, 706].

Слова, які автор використовує разом з образом-символом *сонце* стверджує позитивні емоції, надає покращений настрій, призводить до особливого сприйняття персонажу у творі: *«Воно (сонце – В.К.) вже співало свою тиху червону пісню вечорову, і Климко заозирався довкола: треба ж на ніч стати, бо в місті не притулиться...»* [5, 542]; *«Попереду над рівниною зависло лагідне червоне сонце, голосніше чути гуркіт, хоч небо в тому краї чисте й пекучо-морозяне»* [5, 444].

Стосовно образу-символу можна використовувати колірні означення, оскільки одночасно в одному і тому ж творі *сонце* може бути жовтим, червоним, червоно-зеленим. За допомогою кольору можна надати певного настрою

читачам, оскільки читаючи твір, можна зрозуміти погодні умови та настрої автора. Раніше в давній літературі стосовно *сонця* часто використовувати червоний колір. У ХХ столітті символічне обрамлення лексеми *сонце* може передавати стан головних героїв, їх відчуття та настрої: «*Червоно, підпливаючи рожевим надвечірнім мороком, заходило сонце*» [5, 530]; «*Як сонце тільки-но червонило небо на сході, Арсен уже сидів у човні біля своєї верби і пильнував за вудками*» [5, 751].

Говорячи про колористику символів-образів, варто констатувати той факт, що колір дійсно підсилює психічний стан героя, який увиразнюється за допомогою зовнішніх факторів. Коли автор використовує слово-символ *сонце*, він намагається підсилити його епітетами, за допомогою яких передає стан людської душі, підсилює психологічне та емоційне тло художніх творів. Не менш частовживаною лексемою у художніх творах письменника можна вважати слово-образ *місяць*. Це є твердженням того, що природні сили в новелістичних творах Григора Тютюнника нероздільно пов'язані між собою.

У художніх творах письменника також присутні інші деталі та символи, що дає змогу говорити про символічність його творів. Лексема-деталь *лист* виконує роль нерозділеного кохання та зв'язок між двома закоханими людьми. Так, наприклад у новелі «Три зозулі з поклоном» автор акцентує увагу на листах як символах наповнення внутрішнього переживання: «*...знала, що лист від тата приходить раз на місяць. Вона чула його, мабуть, ще здалеку, той лист, мабуть, ще з півдороги*» [5, 278].

Григор Тютюнник у власних творах також використовує сільський побут, який насичує деталями та приділяє увагу колористиці: чорна хустка, покуть, темненькі сіни. Не менш часто автором у творах використано такі слова-символи, які передають ментальний колорит, національну символіку, традиційну українську кухню: *світлиця, килим на стіні, лебеді, квіти, рушники, садок, квітчаста хустка, піч, скриня, хліб, свічка, коровай, вінок, черевички*. Досить часто всі слова, які автор використовує у творах поєднуються в загальну картину, що свідчить про знання автора українського національного колориту. Здебільшого усі події, які відтворено у творах письменника, передавали суть української міфології, народні звичаї, обряди, психологію головних героїв.

Отже, розглянувши символи-образи творів Григора Тютюнника, можна констатувати той факт, що письменник одночасно використовував символіку та колористику для підсилення змістового наповнення творів. Власне світосприйняття та своє світобачення автор передає через різноманітні загальнокультурні моделі, які доповнюються символами-образами на предмет *дороги, хати, сльози, неба, сонця, місяця* та ін. Вдало поєднуючи слова-символи та символаобрази, письменник досягнув максимальної довершеності.

Досить часто образи-символи, які присутні у творах Григора Тютюнника, є певними індикаторами настрою головних героїв, їхнє перебування в тому чи тому просторі. Розкодувати психологічний стан персонажів можна за допомогою трактування символіки та образності у творах митця слова. Тому можна констатувати, що слова-символи є головною ознакою ідіостилю письменника.

Використовуючи символи-слова, можна сформувати індивідуальний авторський реєстр системи символічного ряду.

Література

1. *Беляєв В.* Можливості «застарілого» жанру та одна хибна концепція. К.: Радянське літературознавство. 1965. №3. С. 57. 2. *Землянська А. В., Шарова Т. М., Шаров С. В.* Аналіз навчального плану бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія, 8 (76). 2019. С. 119–122. 3. *Землянська А. В., Землянський А. М.* «Свій» / «чужий» простір у романі П. Загребельного «Тисячолітній Миколай». *British Journal of Science, Education and Culture*. Vol. 1. London: London University Press, 2014. P. 37–42. 4. *Павленко О. М., Шаров С. В., Москальова Л. Ю., Шарова Т. М., Коваленко А. С.* Реалізація дистанційної форми навчання засобами платформи Moodle у процесі підготовки майбутніх філологів. Інженерні та освітні технології. 2019. Т. 7. №3. С. 106–121. 5. *Тютюнник Г.* Повести и рассказы. Сборник. Москва, Советский писатель. 1989. 720 с. 6. *Яшукович Л.* Любов – милосердя – щастя: категорії українських письменників. *Жовтень*. 1976. № 6. С. 73–78.

Олена Мартакова,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
факультету іноземних мов
Університету Ушинського
Науковий керівник: к.філол.н., доц. А. І. Демчук

МОВНА ГРА В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ТЕКСТІ

Статтю присвячено актуальному питанню дослідження феномену мовної гри у англійськомовному газетному тексті. На основі аналізу наукових джерел мовну гру було розділено на 2 групи – у широкому та вузькому розумінні; виділено 8 функцій мовної гри, а стилістичні засоби її створення поділені на рівні використання в газетній мові. У статті наведено приклади вживання гри слів у публіцистиці, визначено перспективні напрями дослідження.

Ключові слова: мовна гра, каламбур, газетна мова, стилістичні засоби.

This article is devoted to the pressing issue of word play research in English newspaper text. Based on the scientific sources analysis, word play was separated into two big categories – in its broad and narrow meaning. Furthermore, we distinguished its functions, divided the stylistic devices into language levels of their use in newspaper texts. This article lists examples of word play use from publicistics, determines the perspectives of research.

Keywords: wordplay, pun, newspaper language, stylistic devices.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У прагненні уникнути сухої монологічної, офіційної, знеособленої газетної мови попереднього періоду сучасна мова газет стає більш живою і експресивною, намагається здобути уваги читачів своїм стильовим, змістовим та ідеологічним різноманіттям. Мовна гра стає вагомим інструментом у написанні газетних статей, сприяє розвитку публіцистичного стилю загалом. При цьому феномен мовної гри у сучасній лінгвістиці вивчено недостатньо. Завдяння цієї роботи полягає в необхідності вивчення мовної гри як засобу збагачення мови поза межами художнього тексту, що повинно